

MATERIALELE CONFERINȚEI

științifice cu participare internațională

„FARMACIA ETICĂ: ISTORIE, REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE”

dedicată memoriei **Vasile Procopișin** –

Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în
științe farmaceutice, profesor universitar și

Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice,
conferențiar universitar

Chișinău 19-21 aprilie 2018

CONFERINȚA

organiată de

Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”

sub patronatul

Universității de Stat de Medicină și Farmacie

”Nicolae Testemițanu”

Facultății de Farmacie

cu suportul

Asociației Farmaciștilor din Republica Moldova

"Farmacia etică: istorie, realități și perspective", conferință științifică cu participare internațională (2018 ; Chișinău). Conferința științifică cu participare internațională "Farmacia etică: istorie, realități și perspective" : dedicată memoriei Vasile Procopișin - Patriarhul farmaciei Moldave, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar și Nadejda Ciobanu, doctor în științe farmaceutice, conferențiar universitar,

Chișinău 19-21 aprilie 2018. - [Chișinău] : S. n., 2018 (Tipogr. "Imprint Star"). - 267 p. : fig., tab.

Antetit.: Univ. de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu", Fac. de Farmacie, Catedra de Farmacie Soc. "Vasile Procopișin". - Texte : lb. rom., engl. - Rez.: lb. rom., engl. - Referințe bibliogr. la sfârșitul art. - 100 ex.

ISBN 978-9975-3159-5-1.

615:378.661(478-25)(082)=135.1=111

F 23

PRINCIPIILE ABORDĂRII SISTEMICE ȘI APLICAREA LOR
ÎN DOMENIUL FARMACEUTIC

*Valentina BULIGA, Vladimir SAFTA**

*Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”, Universitatea de Stat de
Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova*

57

Autor corespondent*: vladimir.safta@usmf.md

Rezumat

Aplicarea corectă și oportună a principiilor abordării sistemice, reprezintă un mecanism eficient de asigurare a bunei funcționări a sistemului farmaceutic al Republicii Moldova. Elaborarea unei scheme generale a aplicabilității principiilor abordării sistemice în scopul asigurării funcționalității eficiente a sistemului farmaceutic.

Abstract

**PRINCIPLES OF SYSTEMIC APPROACH AND THEIR
APPLICATION IN THE PHARMACEUTICAL FIELD**

The correct and timely application of the principles of the systemic approach, represents an efficient mechanism for ensuring the proper functioning of the pharmaceutical system of the Republic of Moldova. Elaboration of a general scheme for the applicability of the principles of the system approach in order to ensure the efficient functioning of the pharmaceutical system.

Introducere

Abordarea sistemică este astăzi definită ca o direcție a filosofiei și metodologiei cercetării, a cunoștințelor științifice speciale și a practicii sociale, la baza căreia se află cercetarea obiectelor în calitate de sistem [5]. Principiu al abordării sistemice este unul științific, care cere examinarea oricărui obiect sau proces ca și sistem ce constă dintr-un număr definit de elemente, care sunt totodată elemente ale unui sistem de un nivel superior [1]. În literatura de specialitate, de cele mai dese ori sunt menționate astfel de principii ale abordării sistemice cum ar fi: principiul scopului final, al comensurabilității, al echifinalității, al unicității, al coerenței, al construcției modulare, al construcției ierarhice, al funcționalității, al evoluției, al decentralizării, al incertitudinii și altele [2].

Scopul prezentei lucrări este evidențierea și aprecierea cazurilor de aplicare/neaplicare a principiilor abordării sistemice în domeniul medicamentului și activității farmaceutice desfășurate în cadrul sistemului de sănătate, inclusiv a subsistemului farmaceutic al Republicii Moldova.

Rezultate și discuții

Principiul scopului final. În una din lucrările publicate [4], s-a demonstrat

situația privind respectarea acestui principiu în raport cu scopul final al sistemului farmaceutic al Republicii Moldova. S-a concluzionat despre necesitatea imperioasă de a se aproba o normă juridică privind formularea corectă a scopului final al sistemului farmaceutic, care să completeze Legea 1456/1993 cu privire la activitatea farmaceutică.

Principiul comensurabilității stabilește că aprecierea eficienței funcționării unui sistem trebuie efectuată doar în raport cu un sistem de nivel superior. Astfel, aprecierea calității sistemului farmaceutic în întregime trebuie să fie în dependență de aportul acestui sistem în realizarea scopului final al sistemului de sănătate, iar calitatea sistemului sănătății – în dependență de aportul lui în realizarea scopului final al sistemului social și a.m.d. Pentru ca acest principiu să poată fi respectat este necesar să existe indicatori, care ar caracteriza aportul sistemului farmaceutic la crearea condițiilor optime pentru realizarea maximă a potențialului de sănătate al fiecărui individ pe parcursul întregii vieți și atingerea unor standarde de calitate a vieții populației. Însă absența indicatorilor respectivi împiedică respectarea acestui principiu al abordării sistemice, aplicabil sistemului farmaceutic.

Principiul echifinalității reprezintă o formă a stabilității sistemului în raport cu condițiile inițiale și cele "de frontieră". Aceasta semnifică faptul că un sistem poate la starea finală spre care tinde indiferent de timp, având diverse căi de dezvoltare. În sistemul farmaceutic al Republicii Moldova acest principiu, de cele mai dese ori, este ignorat. Principiul echifinalității presupune experimentare, încercare de a aplica diverse căi de dezvoltare în scop de perfecționare continuă a sistemului. Ca exemplu pot servi procesele de licențiere și acreditare a întreprinderilor farmaceutice. Începând cu 18.10.2001, pe parcursul a peste 16 ani (cu excepția unei mici perioade), aceste două procese au existat în paralel, necâtând la faptul notorietății inutilității și ineficienței lor.

Principiul unicității se manifestă prin activitatea unui subsistem în comun cu alte subsisteme în vederea realizării scopului final al sistemului. Astfel, sistemul farmaceutic activând în comun cu sistemul medical asigură o realizare mai eficientă a scopului general al sistemului sănătății. Acest principiu, cel puțin în Republica Moldova și în țările exsocialiste, cu certitudine poate fi numit "Principiul lui Procopișin". Anume Profesorul Vasile Procopișin a fost savantul care a cercetat în profunzime, a dezvoltat și promovat în lucrările sale principiul unicității sistemului farmaceutic cu cel medical în folosul sănătății pacientului [3]. Principalele direcții de aplicare a acestui principiu sunt: unicitatea acordării asistenței medicale și a celei farmaceutice, (amplasarea farmaciilor comunitare/filialelor și instituțiilor medico sanitare de ambulator, colaborarea medic-farmacist), pregătirea „medicală” a farmaciștilor și pregătirea „farmaceutică” a medicilor, argumentarea profesiei de farmacist-clinician și alte.

Principiul coerenței presupune evidențierea și gestiunea legăturilor între

elementele sistemului precum și cu sistemele din exterior și elementele lor. Principalele elemente "interne" ale sistemului farmaceutic sunt reprezentate prin: personalul farmaceutic, medicament și alte produse farmaceutice, informația despre medicament și alte produse farmaceutice, resursele tehnico – materiale, tehnologiile farmaceutice, resursele financiare. Elementele din "exteriorul" sistemului care interacționează cu elementele interne includ: consumatorul de medicamente, legislația farmaceutică și cea conexasă activității farmaceutice, personalul medical, toate fiind ca elemente ale altor subsisteme din sistemul sănătății etc. Elementele fundamentale care asigură interacțiunea între toate celelalte elemente și părți componente (subsisteme) atât din interiorul cât și din exteriorul sistemului sunt medicamentul și consumatorul lui, care de facto sunt și obiectele principale de activitate a farmacistului.

Principiul construcției modulare. În acest sens, noțiunea „modular” aplicată sistemului farmaceutic al Republicii Moldova semnifică subsistemele ca părți componente ale acestui sistem. Orice sistem trebuie să posede un număr optim de subsisteme (module), activitatea căror contribuie la realizarea cât mai eficientă a scopului final. Actualmente subsisteme formate și consolidate ale sistemului farmaceutic al Republicii Moldova sunt următoarele 6: coordonare și control, fabricație a medicamentelor, distribuție angrosistă, asistență farmaceutică în condiții de ambulator, idem în condiții de staționar, asigurarea calității medicamentelor. Unele subsisteme se află la etapa de argumentare-formare: farmacovigilența, promovarea medicamentelor, asigurarea securității farmaceutice și altele.

Principiul construcției ierarhice. Respectarea acestui principiu are menirea să asigure interacțiunea eficientă "pe verticală" a sistemului și părților lui componente. Subsistemul ierarhic superior al sistemului farmaceutic este astăzi reprezentat de Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale (AMDM), care, la rândul său, din p.d.v. administrativ este subordonată Guvernului, iar metodologic – MSMPS. Totodată unele funcții (inspectarea GMP, inspectarea GDP) sunt în subordinea Agenției Naționale Sănătate Publică (ANSP). Astfel unele părți componente ale sistemului farmaceutic au două direcții de subordonare ierarhică, fapt ce nu corespunde în totalitate principiului construcției ierarhice.

Principiul funcționalității, afirmă că structura sistemului este condiționată preponderant de funcțiile lui și ale părților componente. Din acest postulat rezultă că în cazul atribuirii unor funcții noi, este rațional să se ajusteze structura sistemului/subsistemului, dar nu să se "lipească" noua funcție în vechea structură. Astfel de acțiuni au avut loc în cadrul subsistemului de reglementare și control: *cu ajustarea structurii* – achizițiile publice centralizate de medicamente, farmacovigilența, coordonarea și controlul în domeniul dispozitivelor medicale etc., dar și *fără ajustarea structurii* – gestiunea cadrelor farmaceutice din sistem, activitatea de creație legislativă etc.

Principiul dezvoltării. Orice sistem se dezvoltă în timp și spațiu. Pentru ca evoluția să aibă un trend pozitiv, ascendent și permanent, este necesar să fie aplicată o platformă ce ar asigura posibilitatea dezvoltării, creșterii și perfecționării. Principalele mecanisme ce asigură respectarea principiului dezvoltării sistemului sunt planificarea (curentă, pe termen scurt și strategică), controlul, evidența, gestiunea și analiza. Absența unei strategii de dezvoltare a sistemului farmaceutic al Republicii Moldova este o piedică în respectarea principiului dezvoltării, dar și un risc al dezvoltării incoerente a acestui sistem.

Principiul descentralizării este unul nu doar al abordării sistemice. Acest principiu se referă și la democrație, la teoria conducerii, la management, teoria dreptului, în politică etc. În sistemul farmaceutic al Republicii Moldova principiul descentralizării este, în mare măsură, ignorat. Puterea decizională este concentrată la nivelul național, iar nivelele raional, fostul județean (sau interraional) și municipal sunt ignorate. Odată cu anularea acestor niveluri precum și lichidarea nivelului interraional al Inspectoratului farmaceutic, principiul descentralizării nu se mai respectă, fapt ce reprezintă o piedică în asigurarea eficienței întregului sistem farmaceutic.

Principiul incertitudinii punctează faptul că orice sistem se poate confrunta cu situații riscante, nedeterminate și întâmplătoare care, în scopul prevenirii, trebuie să fie supuse monitorizării, evidenței și gestiunii. Pentru sistemul farmaceutic al Republicii Moldova astfel de situații au fost și continua să mai apară periodic: creșterea neargumentată a prețurilor pentru medicamente, absența medicamentelor în instituțiile medico-sanitare, implicarea nespecialiștilor în activitatea farmaceutică etc.

Cele expuse confirmă faptul că analiza aplicabilității principiilor abordării sistemice în cadrul sistemului farmaceutic permite evidențierea problemelor complexe cu care se confruntă sistemul, iar în unele cazuri – și condițiile ce au creat problemele respective.

Având în vedere importanța respectării și aplicării permanente a principiilor abordării sistemice și reieșind din rezultatele analizei expuse mai sus, se propune schema aplicabilității acestor principii în scopul asigurării funcționalității eficiente a sistemului farmaceutic (figura 1).

În rezultatul controlului și monitorizării permanente a sistemului, se realizează legătura inversă, care asigură corecția și/sau modificarea scopurilor intermediare, funcțiilor precum și interacțiunii între părțile componente sau/și cu factorii ce acționează din exteriorul sistemului.

Concluzii

1. S-au pus în evidență diverse cazuri de aplicare/neaplicare a principiilor abordării sistemice în cadrul sistemului farmaceutic al Republicii Moldova.
2. S-a elaborat schema aplicabilității principiilor abordării sistemice, orientate spre asigurarea funcționalității eficiente a sistemului farmaceutic.

Cuvinte cheie: sistem farmaceutic, abordare sistemică, principii.

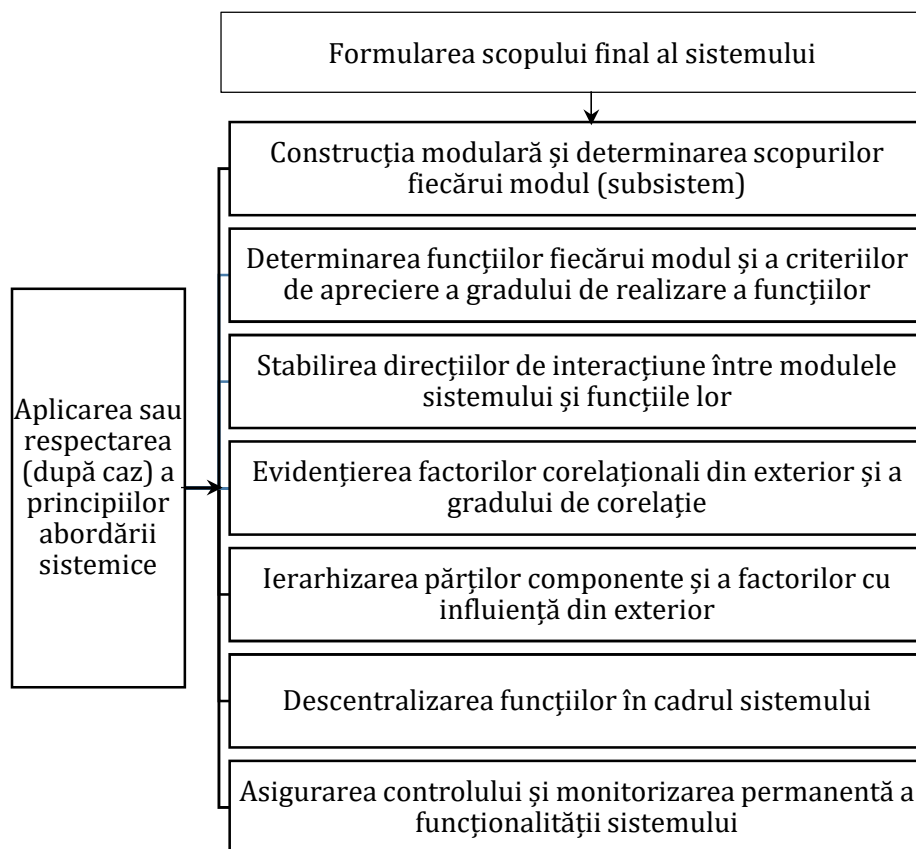

Figura 1. Schema aplicabilității principiilor abordării sistemice în scopul asigurării funcționalității eficiente a sistemului farmaceutic al RM

Bibliografie

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Принцип системного подхода. Словарь конфликтолога, 2009.
(<file:///C:/DocumentsandSetings/Администратор/Рабочийстол/>).
2. Принцип системного подхода. Популярные новости, ТсиСА, 2014 Вопрос Nr. 4. (<http://e-educ.ru/tsisa4.html>).
3. Прокопишин В.И. Теоретические основы и методические принципы интеграции медицинской и лекарственной помощи населению. Автореф. Дис. Д.ф.н. Харьков, 1987, 32 стр.
4. Safta V. Repere analitice privind aplicarea principiului "scopului final" al abordării sistemice în practica farmaceutică. RFM. Materialele conf. șt. 50 ani facult. farm., 80 ani V. Procopișin. Chișinău 2014, p.20.
5. Șerbănescu A., Mureșanu Gh. Abordarea sistemică a protecției informațiilor în sistemul de comunicații și de calculatoare. (<https://google.com/.andrei.clubcisco.ro/cursuri/5master/aac-msi/.../Abordarea+sistemică>)